

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

10 päivänä marraskuuta 1992

Lausunto n:o 21

Talousvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 13 päivänä loka-kuuta 1992 hallituksen esityksen n:o 215 laeiksi patenttilain 3 §:n, hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain 3 §:n ja mallioikeuslain 5 §:n muuttamisesta talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa talousvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Risto Paaermaa kauppa- ja teollisuusministeriöstä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi patenttilakiin, hyödyllisyysmallioikeudesta annettuun lakiin ja mallioikeuslakiin ne muutokset, jotka aiheutuvat Euroopan talousalueesta tehdystä sopimuksesta (ETA-sopimus). Mainittuja lakeja ehdotetaan muutettaviksi niin, että yksinoikeuden kansallisen sammumisen sijasta siirrytään noudattamaan yksinoikeuden alueellista sammumista.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Mallioikeuslain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan kuin ETA-sopimus. Muiden lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden kuluttua mainitun sopimuksen voimaantulosta.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa mainitaan, että ETA-sopimuksesta annetun hallituksen esityksen mukaan alueellista sammumisperiaatetta koskevan pöytäkirjamääräyksen voimaan saattaminen näyttäisi edellyttävän perustuslainsäätämisyjärjestyskäytännön käyttämistä. Koska nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys tarkoittaa

ETA-sopimuksen toteuttamista, voitaneen perustelujen mukaan patenttilain muutos käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Valiokunnan kannanotot

ETA-sopimuksen pääsopimuksen pöytäkirjassa 28 oleva 2 artikla velvoittaa sopimuspuolet huolehtimaan siitä, että henkiseen omaisuuteen kuuluvat oikeudet sammuvat yhteisön oikeuden mukaisesti. Yhteisön oikeus merkitsee tässä tapauksessa ennen muuta EY:n tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaista alueellista sammumisperiaatetta.

ETA-sopimuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 15/1992 vp) perustuslakivaliokunta katsoi mainitun velvoitteen olevan ”asiallisesti ristiriidassa patenttilain 3 §:n ja mallioikeuslain 5 §:n kanssa, joissa turvattuihin oikeuksiin kajoamista artiklan edellyttämällä tavalla on pidettävä hallitusmuodon 6 §:ssä turvatun omaisuuden suojan vastaisena”. Valiokunta arvioi tuolloin myös sitä, vaikuttiko pöytäkirjamääräyksen mukainen huolehtimisvelvoite jo ETA-sopimuksen voimaansaattamislain säätämisyjärjestykseen vai olisiko mainitulla omaisuuden suojaan puuttumisella merkitystä vasta sen kaltaisten lakiehdotusten käsittelyjärjestykselle, jotka ovat nyt esillä. Viitaten pääsopimuksen 6 artiklaan, joka velvoittaa tulkitsemaan ETA-sopimuksen määräyksiä EY:n tuomioistuimen merkityksellisten ratkaisujen mukaisesti, valiokunta katsoi, että kyseinen ristiriita omaisuuden suojan kanssa oli otettava huomioon jo sopimuksen voimaansaattamislakiehdotusta käsiteltäessä.

ETA-sopimuksen voimaansaattamislaki on nyttemmin hyväksytty eduskunnassa. Laki käsiteltiin siinä järjestyksessä, jota on valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaan noudatettava asian koskiessa perustuslakia. Lakia ei ole vielä vahvistettu, saatikka että se olisi tullut voimaan. Tällä seikalla ei kuitenkaan tässä yhteydessä voi valio-

kunnan mielestä olla merkitystä, koska nyt käsiteltävänä olevat lakiehdotukset ovat osa samaa lainsäädäntökokonaisuutta kuin ETA-sopimus suoranaisine voimaansaattamistoimineen.

ETA-sopimuksen voimaansaattamislaki merkitsee edellä todetun perusteella sitä, että yhteisöoikeuden mukainen alueellinen sammumisperiaate tulee osaksi oikeusjärjestystämme voimaansaattamislain myötä ja — lain vaikeutetun käsittelyjärjestyksen takia — hallitusmuodon 6 §:stä huolimatta. Voimaansaattamislain vaikeutettuun käsittelyjärjestykseen tältä osin johdaneet, valiokunnan mainitussa lausunnossa esille tuodut syyt huomioon ottaen voidaan vastaat kansalliset lainsäädäntötoimet toteuttaa nyt tavallisella lailla.

Valiokunta totesi ETA-sopimuksesta antamassaan lausunnossa alueellisen sammumisperiaatteen olevan ristiriidassa patenttilain 3 §:n ja mallioikeuslain 5 §:n kanssa. Lausunnossa ei nimellisesti kosketeltu hyödyllisyysmallioi-

keutta. Kun kuitenkin otetaan huomioon, että ETA-sopimuksesta annetun hallituksen esityksen mukaan (HE 95/1992 vp, s. 268) muun muassa myös hyödyllisyysmallit luetaan pöytäkirjassa 28 tarkoitettuun henkiseen omaisuuteen, on katsottava, että alueellisen sammumisperiaatteen ja vielä tällä hetkellä voimassa olevan kansallisen lainsäädännön välillä oleva ristiriita ratkaistiin hallitusmuodossa turvatun omaisuudensuojan kannalta myös hyödyllisyysmallioikeuden osalta jo voimaansaattamislain. Näin ollen ei valiokunnan mielestä ole tältä osin estettä käsitellä esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz sekä jäsenet Jansson, Kaarilahti, Kekkonen,

Koskinen, Laine, J. Leppänen, Nikula, Näsi, Varpasuo, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö.